

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü**

**HÜSN-İ HAT DERSİ
ÖĞRETİM PROGRAMI**

ANKARA, 2014

1. GİRİŞ

Kur'ân-ı Kerim'in indirilişinden sonra Arap alfabesi gelişmiş ve günümüze kadar çeşitli merhalelerden geçerek sanatsal bir boyut kazanmıştır. Kısaca "Hat Sanatı" kavramıyla ifade edebileceğimiz bu sanat dalı Emeviler, Abbasiler, Memlûklüler ve Selçuklular döneminde bir derece olgunluk kazanmıştır. Ancak bu sanatın kaideleri ve zarafetle mükemmel hâle gelmesi, Osmanlılar döneminde Şeyh Hamdullah'ın (ö.1526) öncülüğünde olmuştur. Bu olgunlaşma süreci, Kur'ân-ı Kerim'i yazma hususunda Hafız Osman, levha yazıları hususunda Sami Efendi ve Rakım Efendi gibi isimleri kültür tarihimize kazandırmıştır. Türk-İslam sanatları içerisinde diğer sanat dallarının merkezinde sayılan ve maksadı doğrudan Kur'ân-ı Kerim'e hizmet olan hat sanatının zarafeti adeta insanları büyüler hâle gelmiş, bu sanat eserlerini seyredenler ondan büyük bir haz almışlardır.

İnsan, yaratılışı gereği güzelliğin ve estetiğin hayranıdır. Her insan farklı ilgi ve kabiliyetlere sahiptir. İnsandaki güzellik ve estetik hayranlığı yine onun özündeki farklı kabiliyetlerin keşfi ve geliştirilmesi ile birbirini tamamlar. Eğitim, özü itibarıyla insanda var olan maddi ve manevi güçlerin ortaya çıkarılmasını, kişiye kabiliyetleri doğrultusunda hayat için gerekli bilgi ve becerilerin kazandırılmasını hedefler. Hüsn-i hat dersi ile bu alanda ilgi ve istidadı olan öğrencilerin keşfedilmesi ve onların kabiliyetleri doğrultusunda yönlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Hüsn-i hat'ın çıkış kaynağı Kur'ân-ı Kerim'dir. Hüsn-i hat, kutsal kitabımız olan Kur'an'ın ayetlerini en güzel ve onun yüceliğine yakışır şekilde yazma çabasından dolayı ortaya çıkmış bir sanattır. İmam hatip liselerinde Arapça, Kur'ân-ı Kerim ve Hadis dersi alan öğrencilerimizden istekli ve kabiliyetli olanları bu sanatla tanıştırmak ve onlara estetik bir bilinç kazandırmak önemlidir. Hüsn-i hat'a ilgi duyan öğrencilerimize başlangıç seviyesinde bilgi ve beceri kazandırmayı amaçlayan bu programda teoriden çok pratiğe ağırlık verilmesi esas alınmıştır.

İmam hatip liselerinin 10, 11 veya 12. sınıflarından birinde haftada bir (1) saat okutulacak olan bu dersin öğretim programında 5 ünite yer almaktadır.

2. GENEL AMAÇLAR

Hüsn-i hat dersini alan öğrenciler;

1. Hat sanatı ve eserleri ile ilgili temel kavramları açıklar.
2. Hat sanatının tarihi gelişimini ana hatlarıyla bilir.
3. Hat çeşitlerini birbirinden ayırt eder.
4. En az bir yazı çeşidinde başlangıç düzeyinde yazma becerisine sahip olur.
5. Hat sanatında kullanılan malzemeleri tanır ve bunların nasıl kullanılacağını bilir.
6. Hüsn-i hat geleneğinde var olan, sanat meşkinde hoca-talebe münâsebetindeki klasik meşk usûlünü korur, erkân ve âdâbını bilir.

3. PROGRAMIN UYGULANMASINA İLİŞKİN İLKELER

1. Hüsn-i hat dersi daha çok uygulamaya yönelik olarak icrâ edildiği için bu dersin teorisi ve uygulamasının birlikte işlenmesi uygun olacaktır.
2. Meşk aşamasında her bir öğrenciyle bire bir öğrenme yolu takip edilmelidir.
3. Malzemelerin hazırlanması konusunda klasik şekilleri korumak kaydı ile teknolojik imkânlardan faydalanılmalıdır.
4. Gereken durumlarda taklit etme ve kopyalama yöntemleri uygulanabilir.

4. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Ölçme ve değerlendirme, eğitim ve öğretimin önemli bir parçasıdır. Eğitimde, programların istenilen başarıyı gösterip göstermediği, öğrencilerden beklenen bilgi, beceri ve tutumların gelişip gelişmediği, ölçme ve değerlendirme yoluyla tespit edilir.

Hüsn-i hat dersine yönelik ölçme ve değerlendirme faaliyetleri süreç odaklı ve ürün odaklı olarak yürütülebilir. Bu derste süreç ve uygulamalar önemsenmelidir. Öğretmen sürecin değerlendirmesini yaparken kendine, durumlara, ortama, ilgi ve ihtiyaçlara uygun ölçme yöntem ve teknikleri geliştirebilir.

Hüsn-i hat dersinde öğrencilerin bilgi ve özel yeteneklerini kullanarak bir ürün ortaya çıkarmaları beklendiği için ölçme ve değerlendirmede öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal gelişimini bir bütün olarak ölçmeye olanak sağlayan performans değerlendirme yaklaşımı kullanılabilir. Öğrenciler tarafından ortaya konan ürünlerin bir araya getirildiği öğrenci ürün dosyalarından sürecin değerlendirilmesinde yararlanılabilir.

Hüsn-i hat dersinde ölçme ve değerlendirme süreci, öğrenci merkezli ele alınır. Öğrencilerin gelişim süreci, edindiği kazanımların birbirinden farklı olabileceği göz önünde bulundurulmalı süreç ve sonuçtaki düzeylerinin farklılık gösterebileceği dikkate alınmalıdır. Bu nedenle ölçme ve değerlendirme sürecinde her öğrenci kendi başlangıç ve gelişim düzeylerine göre değerlendirilmelidir. Bu ölçme ve değerlendirme süreci öğrencinin kendi eğilimlerini, becerilerini, yeteneklerini keşfetmesine olanak sağlar.

Hüsn-i hat dersine kullanılacak ölçme değerlendirme etkinlikleri;

1. Amaç ve kazanımlarla uyumlu olmalı,
2. Öğrenme-öğretme süreciyle bütünlük (süreci değerlendirme) arz etmeli,
3. Öğrenim süreci sonunda kazanılması planlanan yeterlikler, bilgi, beceri ve tutumları ölçmeli,
4. Öz değerlendirmeye imkân tanımalı,
5. Öğrencilerin bireysel gelişimlerini izleyebilecek (Performans görevleri, projeler, portfolyo, dereceli puanlama anahtarı (rubric), kontrol listesi, öz ve akran değerlendirme formları ve gözlem formu gibi) uygun ölçme araçları kullanılmalı ve mümkün olduğunca ölçme araçlarında çeşitlilik sağlanmalıdır.

5. HÜSN-İ HAT DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÜNİTE, KAZANIM VE SÜRELERİ

ÜNİTELER	KAZANIMLAR	DERS SAATİ
HÜSN-İ HAT SANATININ TANIMI VE GELİŞİMİ	7	2
HAT SANATINDA YAZI ÇEŞİTLERİ	8	2
HAT SANATI ESERLERİ	7	3
YAZIYA HAZIRLIK: HÜSN-İ HAT MALZEMELERİ	4	2
HÜSN-İ HAT MEŞKLERİ	12	27
TOPLAM	38	36

6. SEÇMELİ HÜSN-İ HAT DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÜNİTE VE KONULARI

ÜNİTELER				
1.ÜNİTE	2.ÜNİTE	3.ÜNİTE	4. ÜNİTE	5. ÜNİTE
HÜSN-İ HAT SANATININ TANIMI VE GELİŞİMİ	HAT SANATINDA YAZI ÇEŞİTLERİ	HAT SANATI ESERLERİ	YAZIYA HAZIRLIK: HÜSN-İ HAT MALZEMELERİ	HÜSN-İ HAT MEŞKLERİ
<ol style="list-style-type: none"> 1. Hüsn-i hat'ın Tanımı 2. İslâm Kültüründe Hüsn-i hat Sanatının Yeri ve Amacı <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Kur'ân-ı Kerim'in Yazılması 2.2. Câmî, Medrese vb. Kitabelerinin Yazılması 2.3. Çeşitli Âyet, Hadis veya Güzel Sözlerden Oluşan Levhaların Yazılması 3. İslâm Yazısının Sanat Olarak Şekillenmesi 4. Türklerin İslâm Yazısına Hizmetleri 5. Meşhur Hattatlar 6. Günümüzde Hat Sanatının Durumu 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kûfî Hattı 2. Altı Yazı Çeşidi <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Muhakkak 2.2. Reyhânî 2.3. Sülüs 2.4. Nesih <ol style="list-style-type: none"> 2.4.1. Nesih Yazısının Gelişimi 2.4.2. Nesih'in Mushaf Yazımında Kullanılması 2.4.3. Bilgisayar Yazısı ile Nesih Yazısının Mukayese Edilmesi 2.5. Tevkî' 2.6. Rikaa' 3. Diğer Yazı Çeşitleri <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Ta'lik 3.2. Divânî 3.3. Rik'a <ol style="list-style-type: none"> 3.3.1. Rik'a Yazısının Ortaya Çıkışı 3.3.2. Rik'a Yazısının Kullanım Alanları 3.3.3. Rik'a'nın Türkçe ile Bağlantısı 3.3.4. Rik'a Örneklerinin Okunması 4. Celî Yazılar 5. Müsennâ Yazılar 	<ol style="list-style-type: none"> 1. İslamî Eserlerde Hat Sanatı 2. Mushaf lar 3. Cami Yazılarında Hat Sanatı 4. Hat Levhaları <ol style="list-style-type: none"> 4.1. Levha Biçimleri <ol style="list-style-type: none"> 4.1.1. Kıt'a 4.1.2. Hülye-i Şerîf 4.1.3. Düz Satırlı ve İstifli Levhalar 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hat Sanatında Malzemeler ve Önemi <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Kamış Kalem 1.2. Kalem tıraş 1.3. Makta' 1.4. İs Mürekkebi 1.5. Hokka 1.6. Lika' 1.7. Kâğıt 1.8. Mühre 1.9. Mîstar 1.10. Yazı Altlığı 1.11. Kubur (Kalem dan) 2. Uyulması Gereken Kurallar <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Meşkin Tarifi ve Usûlü 2.2. Yazarken Uyulması Gereken Kurallar 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rik'a Meşikleri <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Rik'a Hattının Temel Ölçüleri 1.2. Hattat Mustafa Halim Efendi'nin Rik'a Meşki Murakkai'nin Yazımı 1.3. Örnek Rik'a Metinleri 2. Nesih Meşki <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Nesih Hattının "Nokta"sı ve Temel Ölçüleri 2.2. Hattat Mehmet Şevki Efendinin Meşki Murakkai'nin Yazımı <ol style="list-style-type: none"> 2.2.1. Nesih "Rabbi Yessir" Meşki 2.2.2. 29 Harfin Müfredat ve Mürekkebat Meşkinin Yazımı

HÜSN-İ HAT DERSİ			
1.ÜNİTE	KONULARI	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
HÜSN-İ HAT SANATININ TANIMI VE GELİŞİMİ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hüsn-i hat'ın Tanımı 2. İslâm Kültüründe Hüsn-i hat Sanatının Yeri ve Amacı <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Kur'ân-ı Kerim'in Yazılması 2.2. Câmi, Medrese vb. Kitabelerinin Yazılması 2.3. Çeşitli Âyet, Hadis veya Güzel Sözlerden Oluşan Levhaların Yazılması 3. İslâm Yazısının Sanat Olarak Şekillenmesi 4. Türklerin İslâm Yazısına Hizmetleri 5. Meşhur Hattatlar 6. Günümüzde Hat Sanatının Durumu 	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hüsn-i hat kavramını tanımlar. 2. Sanat kavramı içerisinde hat sanatının yerini fark eder. 3. İslâm kültüründe hat sanatının önemini açıklar. 4. Kur'ân-ı Kerim, hadis ve Arapça metinlerini hat ve imlâ kurallarına uygun bir biçimde yazar. 5. Türklerin hat sanatındaki yerini açıklar. 6. Hat sanatındaki ünlü hattatları kronolojik olarak listeler. 7. Hat sanatının günümüzdeki durumunu açıklar. 	<p>3. kazanım işlenirken Hat sanatının özellikle Kur'an-ı Kerim'i güzel yazmak için ortaya çıktığına vurgu yapılacaktır.</p> <p>7. kazanım işlenirken Arap harfleriyle yazılan klasik Hüsn-i hat sanatının Latin harfleriyle yazılan kaligrafi ile karıştırılmamasına dikkat çekilecektir.</p> <p>Konular işlenirken hat sanatı tarihinin teorik detay bilgilerine değil, hat meşkine daha çok ağırlık verilecektir.</p> <p>Konular işlenirken dinî ve millî kültürel mirasımıza saygı duyma ve sahip çıkma bilinci vurgulanacaktır.</p>

HÜSN-İ HAT DERSİ

2.ÜNİTE	KONULARI	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
HAT SANATINDA YAZI ÇEŞİTLERİ	<ol style="list-style-type: none">1. Küfî Hattı2. Altı Yazı Çeşidi<ol style="list-style-type: none">2.1. Muhakkak2.2. Reyhânî2.3. Sülüs2.4. Nesih<ol style="list-style-type: none">2.4.1. Nesih Yazısının Gelişimi2.4.2. Nesih'in Mushaf Yazımında Kullanılması2.4.3. Bilgisayar Yazısı ile Nesih Yazısının Mukayese Edilmesi2.5. Tevkîf2.6. Rikaa'3. Diğer Yazı Çeşitleri<ol style="list-style-type: none">3.1. Ta'lik3.2. Divânî3.3. Rik'a<ol style="list-style-type: none">3.3.1. Rik'a Yazısının Ortaya Çıkışı3.3.2. Rik'a Yazısının Kullanım Alanları3.3.3. Rik'a'nın Türkçe ile Bağlantısı3.3.4. Rik'a Örneklerinin Okunması4. Celî Yazılar5. Müsennâ Yazılar	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none">1. Yazı çeşitlerini ayırt edici özellikleriyle tanımlar.2. Yazı çeşitlerinin kullandıkları yerlere örnekler verir.3. Bir hat eseri gördüğünde yazısının türünü bilir.4. Sülüs yazısının istifli levhalar yazmaya uygun bir yazı olduğunu fark eder.5. Nesih hattının gelişim dönemlerini açıklar.6. Nesih hattının Mushaf yazımında kullanım sürecini açıklar.7. Rik'a yazısının ortaya çıkışını ve gelişim süreci hakkında bilgi sahibi olur.8. Rik'a yazısının talimiyle Osmanlı Türkçesi eserleri okuyabilir ve yazabilir.	<ol style="list-style-type: none">2. Kazanım işlenirken tüm yazı çeşitleri ile ilgili örnek eserlere yer verilecektir.

HÜSN-İ HAT DERSİ

3.ÜNİTE	ÜNİTE KONULARI	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
HAT SANATI ESERLERİ	<ol style="list-style-type: none">1. İslamî Eserlerde Hat Sanatı2. Mushaflar3. Cami Yazılarında Hat Sanatı4. Hat Levhaları<ol style="list-style-type: none">4.1. Levha Biçimleri<ol style="list-style-type: none">4.1.1. Kıt'a4.1.2. Hilye-i Şerif4.1.3. Düz Satırlı ve İstifli Levhalar	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none">1. Hat yazısı türleriyle yazılmış İslamî eserlere örnekler verir.2. Hat sanatının Kur'ân-ı Kerîm'i en güzel yazma gayesiyle geliştiğini fark eder.3. Camilerdeki hat eserlerinin neler olduğunu açıklar.4. Camilerdeki hat eserlerindeki yazı çeşitlerini tanıır.5. Hat levhalarının çeşitli biçimlerini tanıır.6. Kıt'a formunu ve özelliklerini bilir.7. Hilye formunu, içeriğini ve özelliklerini bilir.	<ol style="list-style-type: none">1. kazanım işlenirken yazma Mushaf örneklerinin baskı veya fotoğraf örnekleri gösterilecektir.2. kazanım işlenirken hattatların içinde özellikle Mushaf yazanlar belirtilecektir.4. kazanım işlenirken tarihi eserler üzerindeki kitabelerden örnekler verilecektir.5. kazanım işlenirken Hüsn-i hat, tezhip, ebru vb. fotoğrafları kullanılacaktır.

HÜSN-İ HAT DERSİ			
4. ÜNİTE	KONULAR	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
YAZIYA HAZIRLIK: HÜSN-İ HAT MALZEMELERİ	1. Hat Sanatında Kullanılan Malzemeler ve Önemi	Bu ünite sonunda öğrenciler;	1. kazanım işlenirken hat sanatıyla ilgili geçmişten günümüze kadar kullanılan araç ve gereçlerin standardına vurgu yapılacaktır.
	1.1. Kamış Kalem 1.2. Kalemtırış 1.3. Makta' 1.4. İs Mürekkebi 1.5. Hokka 1.6. Lika' 1.7. Kâğıt 1.8. Mühre 1.9. Mistar 1.10. Yazı Altlığı 1.11. Kubur (Kalem)dan 2. Uyulması Gereken Kurallar 2.1. Meşkin Tarifi ve Usûlü 2.2. Hat Yazarken Uyulması Gereken Kurallar	1. Hat sanatıyla ilgili geçmişten günümüze kadar kullanılan araç ve gereçleri tanıır. 2. Hat sanatıyla ilgili malzemelerin hat sanatı için önemini, işlevlerini ve malzemeye özel hassasiyetleri açıklar. 3. Meşkin tarifi ve usulü hakkında bilgi sahibi olur. 4. Hat yazarken uyulması gereken kuralları kavrar.	2. kazanım işlenirken bütün öğrencilere malzeme hazırlığı aşamasında aynı anda dikkatle gözlemlene fırsatı verilecektir. Meşkin ederken gerekirse küşe kâğıt kullanılabilir. Fakat eserlerin kesinlikle aharlı kâğıda yazılması sağlanacaktır.

HÜSN-İ HAT DERSİ

5. ÜNİTE	KONULAR	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
HÜSN-İ HAT MEŞKLERİ	<p>1. Rik'a Meşkleri</p> <p>1.1. Rik'a Hattının Temel Ölçüleri</p> <p>1.2. Hattat Mustafa Halim Efendi'nin Rik'a Meşk Murakkaı'nın Yazımı</p> <p>1.3. Örnek Rik'a Metinleri</p> <p>2. Nesih Meşki</p> <p>2.1. Nesih Hattının "Nokta"sı ve Temel Ölçüleri</p> <p>2.2. Hattat Mehmet Şevki Efendinin Meşk Murakkaı'nın Yazımı</p> <p>2.2.1. Nesih "Rabbi Yessir" Meşki</p> <p>2.2.2. 29 Harfin Müfredat ve Mürekkebat Meşkinin Yazımı</p>	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rik'a hattının ölçü birimi olan yarım kare şeklindeki "nokta"nın boyutlarını satıra uygular. 2. Rik'a yazı çeşidinde harflerin ana karakterleri ve ölçüleri hakkında bilgi sahibi olur. 3. Rik'a hattı ile yazılmış eserleri tanır. 4. Rik'a hattıyla yazılmış İstiklâl Marşımızı meşk eder. 5. Rik'a metin örneklerini okur. 6. Hüsn-i hat sanatında harflerin ve yazıların, belirlenmiş ölçülerine uygun olarak yazılması gerektiğinin farkında olur. 7. Hattat Mehmet Şevki Efendi'nin Nesih Meşk Murakkaı'ndaki ölçülere ve ekole uygun olarak yazar. 8. Hat yazılarında "nokta"nın temel ölçü birimi olduğunu fark eder. 9. Nesih hattının ölçü birimi olan, çapraz kare şeklindeki "nokta"nın boyutlarını uygular. 10. Nesih harflerinin dikey ve yatay olarak nokta ölçülerini bilir. 11. Nesih harflerinin bünyelerine ait; boy, gövde, çanak, kavis vb. öğrendiği terimleri harfler üzerinde gösterir. 12. Satır çizgisi çizerek meşk eder. 	<p>2. kazanımda meşk ederken sadece bir meşkten talim edilmesine dikkat edilecektir. Örneğin, Şevki Efendi Meşkleri</p> <p>4. kazanım işlenirken tam kalem ve yarım kalem hareketlerinin anlaşılması için öğrencinin meşke dikkatle odaklanması sağlanacaktır.</p> <p>Meşk talimi, öğrencilerin bireysel gelişimi gözetilerek sürdürülecektir.</p>